

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ

LAUDATIO

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΧΙΛΛΕΑ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Σε περιστάσεις σαν και τη σημερινή είθισται η laudatio του τιμωμένου προσώπου να εκκινεί, αλλά και να εξικνείται σε λεπτομερείς απαριθμήσεις των συγγραφών και των εν γένει επιτευγμάτων του. Δηλώνω εξ αρχής ότι κάτι τέτοιο, ακόμα και αν το ήθελα, δεν θα το έκανα, διότι ο αρχικός θαυμασμός θα μετατρεπόταν γρήγορα σε πλήξη. Γι' αυτό προτιμώ να πω απλώς ότι ο Αχιλλέας Κυριακίδης έχει μεταφράσει μέχρι σήμερα 127 βιβλία, έχει συγγράψει 15, έχει συμμετάσχει σε 23 συλλογικά έργα και έχει επιμεληθεί 48 εκδόσεις βιβλίων, μεταφράζει δε από τα ισπανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά και τα αγγλικά τόσο λογοτεχνικά έργα συγγραφέων που είναι πλέον κλασικοί ή και σύγχρονοι μας, όσο και έργα που έχουν σχέση με τον κινηματογράφο, καθώς ο ίδιος έχει διακριθεί και ως κινηματογραφιστής. Και αφού αναφέρω πρώτα τα ονόματα των Φλωμπέρ, Κορτάσαρ, Χεμινγκουέι, Κενώ, Περέκ, Εσνός, Σεπούλβεδα, Μοντιανό, Φουέντες, Ροθ και Κρούμυ, αποσιωπώ πολλά άλλα και κλείνω με το πολυτιμότεο όνομα του Χόρχε Λουίς Μπόρχες, με έργα του οποίου συστήθηκε το 1984 ως μεταφραστής και του οποίου θεωρείται ο κατ' ουσίαν εισηγητής στην ελληνική επικράτεια των γραμμάτων.

Ο Αχιλλέας Κυριακίδης τιμάται σήμερα εδώ πρωτίστως για το μεταφραστικό του έργο. Η Κέρκυρα και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ως κληρονόμος και συνεχιστής της παράδοσης της Ιονίου Ακαδημίας, τον υποδέχονται με ιδιαίτερη χαρά, διότι στο πρόσωπό του δικαιώνονται απολύτως οι μόχθοι της επτανησιακής γραμματείας, όπως έχουν κατατεθεί ιστορικά και όπως μελετώνται εμβριθώς μέχρι και τις μέρες μας με ήθος δημιουργικής συνέχειας. Ο Ιάκωβος Πολυλάς, επιστήθιος μαθητής του Διονυσίου Σολωμού, εμπέδωσε εδώ, στην Κέρκυρα, με το μεταφραστικό του έργο εκείνο το σημαδιακό ως διδαχή και ως επιδίωξη *in modo misto genuino* του δασκάλου του, μεταφράζοντας εις είδος *μιχτό αλλά νόμιμο* τα ομηρικά έπη και τις τραγωδίες *Άμλετ* και *Καταιγίδα* του Σαίξπηρ και ορίζοντας έτσι, με την ύπατη δυνατή επισημότητα, τις απαρχές της ελληνικής μεταφραστικής. Στη αλυσίδα των σπουδαίων μεταφραστών, που κοσμούν τη νεοελληνική γραμματεία, εκεί που δένονται γερά και ακατάλυτα ο Κωνσταντίνος Θεοτόκης, ο Κωσταντίνος Χατζόπουλος, ο Κοσμάς Πολίτης, ο Άρης Αλεξάνδρου και ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, έρχεται να προστεθεί

και ο κρίκος του Αχιλλέα Κυριακίδη, κι έτσι η πολύτιμη αυτή αλυσίδα γίνεται ακόμα πιο πολύτιμη και ακόμα πιο γερή.

Και γίνεται ακόμα πιο πολύτιμη και ακόμα πιο γερή, όχι μόνο και όχι επειδή ο Κυριακίδης κομίζει στην οικεία τέχνη (όσο είναι τέχνη η μετάφραση) υψηλής κλάσεως μεταφράσματα, αλλά και πρωτίστως επειδή στα μεταφράσματά του αυτά κρύβονται ποικίλοι ατομικοί τρόποι αναγνώσεως των κειμένων που μεταφράζει. Κομίζει τη ματιά του ο Κυριακίδης στη μετάφραση, κομίζει το αναγνωστικό του ήθος τόσο ως τρόπο (ως *modus*) όσο και ως συνειδητή επιλογή (ως *opinio*). Και όπως ο τρόπος δεν είναι μόνο ο δρόμος, αλλά και το μέλος, η μελωδία, η ρυθμική αγωγή, με την οποία περπατιέται ο δρόμος... και όπως η συνειδητή επιλογή δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα αφ' ενός υποκειμενικής πρόσληψης των ερεθισμάτων, που εκπέμπει το προς μετάφραση πρωτότυπο, και αφ' ετέρου έλλογης άρθρωσής τους σε άλλο γλωσσικό σύστημα, έτσι και ο Κυριακίδης μάς γνωρίζει στα μεταφράσματά του πώς αυτός ο ίδιος δεξιώνεται ελληνοπρεπώς τα ξένα κείμενα που βρίσκει στους δρόμους που περπατάει. Και επειδή εκτός από τη γλωσσική του αφθονία, διακατέχεται και κυριαρχείται και από κινηματογραφικές τάσεις και από μουσικές διαθέσεις, έτσι οτιδήποτε εντάσσεται σε αυτό που ο Τσόμσκυ και οι θιασώτες του αποκαλούν *δεξιότητα*, όταν έρχεται η ώρα να αναφανεί το γλωσσικό επιτέλεσμα ως μετάφρασμα, τότε το προϊόν του λόγου είναι θαυμαστό: και, βεβαίως, το μετάφρασμα είναι ο ίδιος ο Κυριακίδης!

Ο μεταφραστής αποκωδικεύει το πρωτότυπο όχι με λεξικά και με μεταφραστικά εργαλεία, όπως πιστεύουν διάφοροι αφελείς και κατά κανόνα άπραγοι περί τα μεταφραστικά, αλλά με την προσληπτική ικανότητά του να αντιλαμβάνεται το ξένο ως οικείο και με την εν γένει κουλτούρα του, την οποία έχει ανά πάσα στιγμή ετοιμοπόλεμη, να ριχτεί στον αγώνα της μετατροπής του ξένου σε οικείο. Ο ορίζοντας της προσδοκίας τού μεταφραστή γίνεται στα χέρια του και ορίζοντας προσδοκίας του αναγνωστικού κοινού, καθώς ο μεταφραστής βλέπει μακρύτερα και διακρίνει καθαρότερα τα πράγματα, και τα εξηγεί, και τα ερμηνεύει. Λειτουργεί, δηλαδή, ως Ερμής: ως λόγιος και ως μεταφορέας, ως κοινωνός και μετακοινωνητής. Λειτουργεί με λέξεις, με *verba* που ομιλούνται σε κείμενα, τα οποία, όταν είναι μεταφράσματα, εμπεδώνουν αλλαγές, μεταβολές. Και μιας και αναφερθήκαμε στον Μπόρχες, μπορούμε εδώ να διαβάσουμε μαζί του τις δύο τελευταίες αράδες από τις *Mutaciones*, από τις *Μεταλλαγές* του, εκεί που λέει «no hay en la tierra una sola cosa que el olvido no borre o que la memoria no altere y [...] nadie sabe en qué imágenes

lo traducirá el porvenir»: «δεν υπάρχει στη γη ούτε ένα πράγμα», μας λέει ο Μπόρχες «που να μην το σβήνει η λήθη ή που να μην το μεταβάλλει η μνήμη, και [...] κανείς δεν ξέρει σε τι εικόνες θα ρθεί να το μεταφράσει το μέλλον».

Η πρωτοτυπία του μεταφραστή Κυριακίδη έγκειται στο ότι έχει σαφή γλωσσική αντίληψη των σχέσεων που δημιουργούν τα πράγματα μες στις συναρτήσεις της λήθης και της μνήμης και προσπαθεί... και πολεμάει, καλύτερα, με όλη του τη λογοτεχνική ικμάδα και με την εν γένει παιδεία του να το μεταφράσει έγκυρα και να το αφήσει να ευδοκιμήσει, γνωρίζοντας ότι το απειλούν –και δεν θα πάνου ποτέ να το απειλούν– οι άγρυπνες εχθρικές δυνάμεις του μέλλοντος χρόνου. Αγωνίζεται να επιβάλλει –για να αναφερθούμε και πάλι στον Μπόρχες– *su música verbal*, τη ρηματική μουσική του, αυτή τη μουσική που παράγεται από φθόγγους που απαρτίζουν λέξεις και ονόματα και δομούν τον λόγο του Φλωμπέρ ή του Καπότε ή του Αδόλφο Βιού Κασάρες όχι πλέον στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα ιταλικά και στα ισπανικά, αλλά στα ελληνικά. Πρόκειται για τις μεταφράσεις του, για έργα διακριτά, που έχουν συγγραφέα, ναι συγγραφέα, το μεταφράζον υποκείμενο που τις επιτελεί, τον Αχιλλέα Κυριακίδη.

Σε αυτή την επισήμανση έχοντας φθάσει θα θέλαμε να καταθέσουμε τις σκέψεις που μας έχουν γεννηθεί –ομολογουμένως εδώ και πολύ καιρό– μελετώντας μεταφράσματα σαν αυτά του Ιακώβου Πολυλά ή του Άρη Αλεξάνδρου ή του Αχιλλέα Κυριακίδη.

Η μετάφραση είναι επιστήμη στο μέτρο που μπορεί να προσεγγισθεί επιστημονικά το αποτέλεσμα της, το κάθε μεμονωμένο μετάφρασμα δηλαδή, και να περιγραφεί με τους γενικώς ισχύοντες κανόνες της οικείας επιστήμης, που δεν είναι άλλη από τη Γλωσσολογία. Δεν συνιστά, όμως, επιστήμη –ούτε μπορεί να γίνει ποτέ– ως προς την εκπόνηση κανόνων του μεταφράζω, που θα ισχύουν μάλιστα κατά παραδοχή γενικώς και διαχρονικώς. Ένας είναι ο Πολυλάς, ένας είναι ο Αλεξάνδρου, ένας είναι ο Κυριακίδης – για να μείνουμε στο παράδειγμά μας. Τούτο εξηγείται από το ότι στη μεταφραστική διαδικασία εμπλέκονται αποκλειστικώς και μόνο μία σταθερά, ήτοι το πρωτότυπο κείμενο, και άγνωστος μεν, μέγας δε αριθμός παραμέτρων, που σημαδεύουν καθοριστικά το μετάφρασμα και που –ενδεικτικώς και αδρομερώς– αφορούν αφενός τον χρόνο, τον τόπο και τις συνθήκες οπού επιτελείται η μετάφραση και αφετέρου το πρόσωπο του καθέκαστον μεταφραστή – πρόσωπο μοναδικό και μη αντικαταστατό μεν, αλλά μονίμως εν εξελίξει, μονίμως εν διαμορφώσει. Αλλά ακόμη και η σταθερά του υπαρκτού και αμετάβλητου

πρωτοτύπου απολύει την απρεπτότητά της από τη στιγμή που καθορίζεται από τον τρόπο αναγνώσεως του κειμένου από τον κάθε μεταφραστή, και ο οποίος τρόπος είναι δυνατόν να ποικίλλει ανά φυσικό μεταφραστή αναλόγως του είδους τού προς μετάφραση κειμένου. Έτσι ο Μπόρχες του Κυριακίδη είναι εν όλω ο Μπόρχες του Κυριακίδη, παναπεί ο ίδιος ο Κυριακίδης.

Η μεταφραστική διαδικασία, προϋποθέτουσα γλωσσική δεξιότητα, τείνει στην άρθρωση γλωσσικών επιτελεσμάτων, που έχουν αυστηρά ατομικό χαρακτήρα: αποτελούν γλωσσικά επιτελέσματα αφορώντα συγκεκριμένον κάθε φορά μεταφραστή, καθόσον μέσα στην κάθε γλωσσική κοινότητα ούτε λειτούργησε ποτέ ούτε λειτουργεί παραλλήλως κάποια μεταφραστική κοινότητα. Ο μεταφραστής είναι μονάδα· συλλογική μετάφραση δεν νοείται, ειμή μόνο κατ' εξαίρεση – αλλά και εκεί τον ρόλο του μοναδικού μεταφραστή τον παίζει η συνισταμένη της εκπεφρασμένης συναίνεσης των μεταφραστών επί του τελικού μεταφράσματος.

Για τη μετάφραση έχουν, ως γνωστόν, διατυπωθεί πλείστοι όσοι ορισμοί, πράγμα που αυτομάτως σημαίνει ότι δεν υφίσταται γενικώς ισχύων ορισμός της. Αποτελεί αφόρητη κοινοτοπία μιν, πλην όμως αντικατοπτρίζει πιστά την αλήθεια ο στεγνός και στενότατος εκείνος ορισμός που θέλει τη μετάφραση έγγραφη μεταφορά ενός ήδη υπάρχοντος κειμένου από μια φυσική γλώσσα σε μία άλλη φυσική γλώσσα. Όσο άγευστος και αν είναι ο ορισμός αυτός, τόσο επιβεβαιώνει (και με τη λιτότητά του) την ορθότητα περί τα πράγματα τα μεταφραστικά. Αν μπορεί να προστεθεί κάτι σε αυτόν, χωρίς να του καταστρέφει τη στρογγυλότητα είναι τούτο: η μετάφραση αφορά μιν κείμενο συνταγμένο στη γλώσσα αφετηρίας, επιτελείται όμως σύμφωνα με τους κανόνες της γλώσσας αφίξεως. Επειδή, όμως, και τούτο το τελευταίο δεν είναι απόλυτο, μπορούμε να πούμε ότι η ισχύς του εκτείνεται όσο του επιτρέπει η έκφραση «κατά κανόνα». Αφοριστικά, αλλά καθόλου μακριά από την ορθότητα και την αλήθεια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μετάφραση είναι «έργον μεταφραστή», κάτι που ήδη τονίσαμε, για να το εξάρουμε, σε περιπτώσεις σαν αυτή του Αχιλλέα Κυριακίδη. Μέσα στην εγγενή πλατωνικότητα του ειρημένου αφορισμού χωράει, ωστόσο, πλήθος μέγα προσεγγίσεων, ακόμα και των πλέον ετερόκλητων, από την μαρξική ιστορικοϋλιστική κοινωνική ουσίωση ενός κειμένου και σε άλλη γλώσσα πλην αυτής του πρωτοτύπου του, έως και την βιτγκενστάινεια γλωσσοπαιγνιώδη παγίωση ενός γλωσσικού αγώνα – αρκεί να βρεθεί ο επί τούτω κατάλληλος μεταφραστής, επιστήμων και τεχνικός, αλλά και μητιόεις χειριστής... δηλαδή ο μαγγιώρος χειριστής των ήδη υφισταμένων λεξικών εργαλείων, αλλά και επινοητής

νέων μέσων που θα (του) διευκολύνουν την επανάρθρωση του χρονικώς παλαιότερου πρωτοτύπου κειμένου σε φρέσκο μετάφρασμα, προκειμένου να καταστήσει εφικτή την επικοινωνία του κοινού αφίξεως με γλωσσογενή προϊόντα που έχει ήδη γνωρίσει ιστορικώς το κοινό αφετηρίας.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να διαβάσουμε, σε μετάφραση του Αχιλλέα Κυριακίδη από το *Ιστορίας Πρότυπον* του Ραιημόν Κενώ το ακόλουθο απόσπασμα, διευκρινίζοντας ότι όπου ακούμε τη λέξη «Ιστορία», μπορούμε να την αντικαθιστούμε με τη λέξη «Μετάφραση». Ιδού τι μας λέει ο Κενώ:

Η Ιστορία δεν επιτρέπει το προβλέπειν, το ενεργείν, το επηρεάζειν τα γεγονότα. Δεν είναι επιστήμη. Παραμένει σ' ένα επίπεδο ποιοτικό, αλχημικό, αστρολογικό. Δεν είναι παρά μια απλή αφήγηση, που συνοδεύεται από ποιοτικές κρίσεις και μια τυφλή αναζήτηση αιτίων. Είναι μια συγκεχυμένη επιστήμη. Μόνο αν διευρύνεις αυθαίρετα τον όρο «επιστήμη», μπορείς να τη χαρακτηρίσεις έτσι.

Ο μεταφραστής γίνεται έτσι, λοιπόν, όχι μόνο ρέκτης και πλάστης γλωσσικών αγαθών από γλώσσα σε γλώσσα, αλλά και χαλδαίος καταλύτης της απαραίτητης «χημικής» αντίδρασης που πρέπει να γίνεται, όποτε έρχονται σε επαφή δύο γλώσσες. Εδώ θα πω ότι όποιος έχει διαβάσει τις «Ασκήσεις ύφους» του Ραιημόν Κενώ, όπως τις μετάφρασε ο Κυριακίδης, γνωρίζει ότι τα λόγια που ακούστηκαν ως τώρα δεν είναι καθόλου υπερβολικά. Επί πλέον, το ότι κάποιος γνωρίζει –όσο καλά και αν γνωρίζει– μία ξένη γλώσσα, αυτό δεν σημαίνει άνευ ετέρου ότι ο συγκεκριμένος γνώστης είναι και καλός μεταφραστής. Το ότι απαιτείται η καλή γνώση της «ξένης» γλώσσας δεν αμφισβητείται· παραλλήλως, όμως, απαιτείται όπως συμπίπτουν στο πρόσωπο του μεταφραστή και αρκετές ικανότητες που εξικνούνται πέραν της απλής καλής γνώσεως μιας ξένης γλώσσας. Ο μεταφραστής πρέπει να ξέρει να βλέπει την ξένη γλώσσα μέσα στο σύστημα της δικής του, της μητρικής του γλώσσας: να είναι σε θέση να προβαίνει σε συντακτικές συστοιχήσεις, να αναγνωρίζει πραγματολογικά δεδομένα, να επινοεί υφολογικές αποκρίσεις και, εν πάση περιπτώσει, να υπηρετεί με κατά περίπτωση επιστρατευόμενη εφευρετικότητα, και όχι με πρεταπορτέ συνταγές, την ισοσθένεια των κειμένων του πρωτοτύπου και του μεταφράσματος ενεργοποιώντας αποκωδικεύσεις του πρωτότυπου κειμενικού υλικού και συντονίζοντας ανακωδικεύσεις του στο μετάφρασμα, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη του όλο το πλέγμα της κουλτούρας αφίξεως και των ευρύτερων δυνατοτήτων που επί

τόπου του παρέχει. Τέτοιος αποκωδικοευτής / ανακωδικοευτής είναι ο Αχιλλέας Κυριακίδη.

Γι' αυτό και, τούτων ούτως εχόντων, με τη γραφίδα και το πληκτρολόγιο τού Κυριακίδη η μετάφραση, ως διαδικασία και αποτέλεσμα, αναδεικνύεται σε πολιτιστικό συμβεβηκός και αποτελεί εμπέδωση του αλλότριου γλωσσικού κειμένου σε οικείο και ομιλούν γλωσσικό κείμενο, που μιλάει τη γλώσσα και επικοινωνεί με τη γλώσσα του μεταφραστή, του διακριτού και μοναδικού μεταφραστή: του Αχιλλέα Κυριακίδη εν προκειμένω.

Ο ιδεϊκός μεταφραστής δεν υπάρχει, ούτε τον έχει ανάγκη –αν μπορούμε να το διατυπώσουμε έτσι– η μετάφραση. Όπως επίσης δεν υπάρχει ο παμμεταφραστής. Υπάρχει απλώς ο καθέκαστον μεταφραστής, το ατομικώς ομιλούν και μεταφράζον υποκείμενο, το οποίο κινεί ένα πολιτιστικό δρώμενο με πρώτιστο τελικό σκοπό του, όπως εκφραστεί αυτό το ίδιο, και επί μέρους σκοπούς πάρα πολλούς, που όμως δεν είναι σχεδόν ποτέ ορατοί. Εκφραζόμενος δια της μεταφράσεως ο μεταφραστής εκφράζεται ως *sujet parlant*, ως ομιλούν υποκείμενο, και δη επεμβαίνοντας (του παίζει χάριν) με το γλωσσικό του όργανο και τις όποιες δυνατότητές του στην ήδη διαμορφωμένη πραγματικότητα, προκειμένου να την αλλάξει... να τη μεταλλάξει. Στο μεταφραστικό παιχνίδι του δεν εμπλέκονται μόνο οι νεολογικές του συνεισφορές, όπως πολύ εύκολα θα μπορούσε εδώ κάποιος να υποθέσει, αλλά και οποιαδήποτε λογική δράση του, επιτυχής ή ατυχής, ορθή ή εσφαλμένη, κανονική ή κατ' εξαίρεσιν, μέσα στον σωρό των λεξικεύσεων ή άπαξ κ.ο.κ. Έτσι ο μεταφραστής γίνεται αρωγός του γλωσσολόγου, αν όχι και γλωσσολόγος ο ίδιος.

Η κάθε μετάφραση, ως υλικό μετάφρασμα, προσφέρει στον γλωσσολόγο πλούτο γλωσσικών επιτευγμάτων που παρήχθησαν όχι πρωτογενώς, αλλά από αφορμή ενός πρωτογενώς παραχθέντος κειμένου. Ο γλωσσολόγος, πέρα από τις όποιες φύσεως αντιπαραβολικές συγκρίσεις, στις οποίες μπορεί να επιδοθεί, έχει μπροστά του το αποτέλεσμα ενός διαγλωσσικού διαλόγου και καλείται να το εκτιμήσει εν όλω ή εν μέρει, αναλόγως τού προς τα πού ο ίδιος κατευθύνει τα επιστημονικά ενδιαφέροντά του. Οποιαδήποτε κατεύθυνση, όμως, και αν επιλέξει, δεν μπορεί παρά να έχει ως σημείο εκκινήσεώς του την κάθε λέξη του μεταφράσματος, τόσο χωριστά όσο και στη συνύφανσή της στο κειμενικό περιβάλλον όπου έχει ενταχθεί, αλλά και στην αναφορά της στο εν γένει πολιτιστικό περιβάλλον που την έχει υποδεχθεί... που τη δεξιώνεται ως εν τοις πράγμασι απόδοση μιας συγκεκριμένης ξένης λέξης ή φράσης ή πρότασης.

Η μετάφραση αποτελεί παγκόσμια πρακτική – από αιώνων δε. Απλώς κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει ξεφύγει σχεδόν τελείως από τις προδιαγραφές ενός ειδικού ενδιαφέροντος ή μιας οσοδήποτε «επιστημονικής» ενασχόλησης και έχει γίνει και επάγγελμα και παραγωγική διαδικασία. Και έτσι όμως παρουσιάζει επιστημονικό ενδιαφέρον. Με μεταφραστές σαν τον Κυριακίδη, μάλιστα, φτάνει στην παραγωγή έργων τέχνης... πρωτότυπων έργων λόγου. Η πολυπλοκότητα του χαρακτήρα της τρομάζει μόνο τους αφελείς και τους μη συνειδότες. Οι νηφάλιοι μελετητές του μεταφραστικού φαινομένου γνωρίζουν ότι οι όποιες μεταφραστικές νεοπλασίες και τα όποια μεταφραστικά «λάθη» επ’ ουδενί απειλούν την γλώσσα αποδοχής, ιδίως επειδή αναλογίζονται πόσα και πόσα λάθη (και μεταφραστικά) έχουν καταστεί από αιώνων γλωσσική χρήση και δεν ενοχλούν το γλωσσικό αίσθημα κανενός χρήστη. Όπως επίσης γνωρίζουν ότι καμία γλώσσα δεν απειλείται από την δια της μεταφράσεως εισαγωγή ξένων τρόπων συντάξεως – η δια της ξενιστικής οικείωση και η απόρριψη όσων από αυτούς δεν καταφέρουν να γίνουν χρήση απλουστεύει τελείως τα πράγματα. Νόμος της ζωής, άρα και της γλώσσας είναι η επανάληψη και η αδιάλειπτη αλλαγή: η πρώτη σαν μίμηση και η δεύτερη σαν αδιάκοπη ροή. Μας το θύμισε παραπάνω ο Μπόρχες. Η μετάφραση συντελεί στην αλλαγή αυτή δια της καταθέσεως λεκτικού (διάβαζε: πολιτιστικού) πλούτου που είτε θα επενδυθεί και θα πιάσει τόπο είτε θα σπαταληθεί χωρίς αποτέλεσμα. Σημασία έχει να υπάρχει γλωσσικό χρήμα προς χρήσιν και να ρέει. Κανονικώς όλα τα άλλα είναι εκ περισσού και μπορούν να ληφθούν υπόψη ή να απαλειφθούν αζημίως.

Δικαίως και παναξίως τιμάμε σήμερα στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο τον Αχιλλέα Κυριακίδη, τον άοκνο μεταφραστή, τον Ερμή και ζωντανό θρύλο της μετάφρασης, απονέμοντάς του τον τίτλο του επίτιμου διδάκτορος του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας. Και είμαστε υπερήφανοι που από του νυν τον έχουμε εταίρο μας. Αλλά, προτού κλείσουμε, ας τον αφήσουμε να μας μιλήσει για τότε που πρωτοδιάβασε τον Μπόρχες στα αγγλικά:

[...] άρχισα να διαβάζω, ολοένα και πιο έκθαμβος, ολοένα και πιο αμήχανος, τα κείμενα του μικρού τόμου [των *Λαβυρίθων*], προσπαθώντας να εικασω, πίσω από τις αυστηρές, ακριβείς, οξύγωνες αγγλικές λέξεις, την κρυφή γοητεία του πρωτοτύπου, γραμμένου σε μια γλώσσα που σωστά τη φανταζόμουν συνυφασμένη από γάργαρα λατινικά και την αραβική των ερήμων και της ραθυμίας.

Ήδη η μισή μεταφραστική δουλειά είχε γίνει – με τρόπο εικαστικό! Η άλλη μισή έγινε με καταβολή τεράστιου μόχθου. Και ας κλείσουμε με τα λόγια του ίδιου του Μπόρχες, σε μετάφραση του Αχιλλέα Κυριακίδη, από τον σημαδιακό *Επίλογο* του *El hacedor*, του *Δημιουργού*:

Ένας άνθρωπος βάζει σκοπό της ζωής του να ζωγραφίσει τον κόσμο. Χρόνια ολόκληρα γεμίζει μια επιφάνεια με εικόνες από επαρχίες, βασίλεια, βουνά, κόλπους, καράβια, νησιά, ψάρια, σπίτια, εργαλεία, άστρα, άλογα και ανθρώπους. Λίγο πριν πεθάνει ανακαλύπτει ότι αυτός ο υπομονετικός λαβύρινθος των γραμμών σχηματίζει την εικόνα του προσώπου του.

Ecce homo – ο Αχιλλέας Κυριακίδης!